

Заклучэнне. У працэсе выпрацоўкі мастацкага стылю Ядвігін Ш. зрабіў шмат для фарміравання жанравай разнастайнасці беларускай літаратуры. Своеасаблівыя апавяданні-байкі з'явіліся ў беларускай прозе. Таксама аўтар яскрава стварае трапныя камічныя сюжэтныя сітуацыі, паказвае ўменне адлюстравання ўнутранай сутнасці з'явы.

Наяўнасць псіхалагічных твораў у аўтара сведчыць аб глыбіні майстэрства пісьменніка, аб набыцці адметных рыс творчай індывідуальнасці. Ядвігін Ш. пранік ў псіхалогію чалавека, раскрыў яго духоўны свет. Творчы шлях пісьменніка ішоў ад блізкіх да фальклорных лірыка-філасофскіх імпрэсій да рэалістычна-псіхалагічных апавяданняў. Гэта было сапраўдным выяўленнем агульных тэндэнцый развіцця маладой малой беларускай прозы, якая адразу імкнулася пераадолюваць розныя спрощаныя фальклорныя формы адлюстравання рэчаіснасці, старалася ўзбагаціць фальклорную паэтыку арыентацыяй на кніжную традыцыю, на здабыткі сусветнай культуры. Лірызм твораў пісьменніка быў адным з галоўных сродкаў выпрацоўкі індывідуальнага мастацкага стылю.

1. Гісторыя беларускай літаратуры XX стагоддзя : У 4-х т. Т. 1 : 1901-1920 / НАН Беларусі, Аддз-не гуманіт. навук і мастацтваў; Ін-т літаратуры імя Я. Купалы; Рэд. кал.: У. В. Гніламедаў [і інш.] . - 3-е выд. - Мінск: Беларус. навука, 2003. - 583 с.
2. Чыгрын, І. Станаўленне беларускай прозы і фальклор / І. Чыгрын. - Мінск: Навука і тэхніка, 1976. - 451с.
3. Ядвігін, Ш. Выбраныя творы / Ядвігін Ш. - Мінск: Маст. літ., 1976. - 389 с.

ПІСЬМЕННІК І СУЧАСНАСЦЬ У АПОВЕСЦІ Ф. СІЎКО “ПЛЕБЕЙСКІЯ ГУЛЬНІ”

Радзіхоўская І.Г.,

*студэнтка 4 курса ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Русілка В.І., канд. філал. навук, дацэнт*

Сучасная беларуская літаратура імкліва і плённа развіваецца не толькі ў галіне традыцыйных жанраў: накірункі палёту пісьменніцкай думкі ахопліваюць цяпер самыя разнастайныя тэмы, уасабляючы іх у розных, часта выключна эксперыментальных, формах. Гэта дае падставу даследаваць навамодныя тэндэнцыі, у тым ліку параўноўваючы іх з ужо сталымі, класічнымі з'явамі літаратурных плыняў. Г. Кісліцына ў сваёй кнізе «Культурны градыент: ідэі, маніфесты, кірункі беларускай літаратуры на мяжы XX–XXI стагоддзяў» звяртаецца да творчасці Франца Сіўко, ацэньваючы яе ў металітаратурным кантэксце: даследчыца падкрэслівае страту літаратурацэнтрчнасці культуры. Такія даследаванні цікавыя не толькі навукоўцаў, але і саміх пісьменнікаў, якія ў сваіх творах імкнуцца засяродзіць увагу на тым, што адбываецца з літаратурай на сучасным этапе.

Адлюстраванне літаратурнай рэчаіснасці з пункту гледжання непасрэдных аўтараў-удзельнікаў літаратурнага працэсу актуальнае для вывучэння не толькі для гісторыі, але і для тэорыі літаратуры, а таксама для псіхалогіі творчасці, сацыялогіі, культуралогіі.

Мэта даследавання – выявіць асаблівасці і мастацкую значнасць разважанняў Ф. Сіўко пра ролю літаратуры і духоўны воблік сучасніка.

Матэрыял і метады. Матэрыялам даследавання ў артыкуле стала аповесць Ф. Сіўко “Плебейскія гульні”. У навуковым аналізе выкарыстаны дэскрыптыўны і супастаўляльны метады.

Вынікі і іх абмркаванне. “Плебейскія гульні” – спроба мастацкага асэнсавання, а часам і звычайная, прамая ілюстрацыя падзей, якія калісьці або адбываліся непасрэдна з аўтарам, або ён быў іх сведкам. Такі роскід у падыходзе да сюжэтаў не замінае ўспрымання зборніка як цэласнага твора.

У аповесці літаратура згадваецца хутчэй кантэкстуальна. Аўтар вядзе размову пра людзей, звяртае ўвагу на іх паводзіны і ўчынкі, спрабуе растлумачыць псіхалогію.

Ф. Сіўко не разважае пра літаратуру як яна ёсць. Згадваючы людзей, так ці інакш звязаных з літаратурным светам, пісьменнік робіць асноўны ўпор на тое, у якія “гульні” яны “гуляюць” – выкрывае крывадушнасць, падман.

Часцей за ўсё, калі размова ў творы ідзе пра творчасць чалавека, Сіўко робіць гэта для таго, каб паказаць нейкі адмоўны бок гэтай справы, зноў жа такі, згодна з заяўленай тэматыкай

аповесці. І звязаны такія непазітыўныя апісанні не з самім фактам існавання літаратуры або пісьменнікаў, а менавіта з той канкрэтнай асобай, якая апісваецца.

Такія “адступленні ў бок творчасці” прыведзены непасрэдна праз жаданне больш поўна і разнастайна паказаць свет чалавечых пачуццяў, выявіць іх недасканаласць у самых розных праяўленнях і шматлікіх сферах дзейнасці чалавека.

Стыль аўтара мае прэтэнзіі на з’едлівую гумарыстычнасць, таму асобныя яго апісанні нагадваюць фельетонны стыль:

“Паэт В., аўтар сусальна-рамантычных тэкстаў пра характэрнае роднай зямлі і каханне, напрымлівае бог просіць памагчы зладзіць яму юбілейнае (днямі В. спаўняецца 60) спатканне з чытачамі – дзе заўгодна, хаця б пры тым жа храме. Ці ёсць у яго наогул якія чытачы, паэта, здаецца, зусім не цікавіць <...>

А ўжо задаволіць сваёй персонай слухача В., чалавек прастадушны і гаманкі, без сумневу, дасць рады. Цвік яго праграмы – жывапісны расповед пра тое, як ён штоночы шчыруе над чарговым творам, раз-пораз выкрываючы ў перапынках між строфамі хвіліну-другую для маладой (гэтая акалічнасць – маладой – заўсёды падкрэсліваецца асабліва) жонкі” [1, с. 275–276].

Зноў жа, добра бачна, што аўтар больш скіроўвае апісанне на паказ гэтага самага В. як чалавека, таму ўяўленні пра яго як літаратара мы можам будаваць, зыходзячы з пададзенай інфармацыі, даволі аднабакова.

Для таго, каб прадставіць сваіх персанажаў у большай колькасці дэталей, Франц Сіўко ўводзіць таксама і матыў любові (ці, наадварот, непрыязнасці) іх да той ці іншай літаратуры або літаратурнага твора. Пры гэтым выкарыстоўваецца рэмінісцэнцыя на сапраўды існуючых аўтараў і іх працы.

Напрыклад, для таго, каб асвятліць партрэт героя айца Леаніда з розных ракурсаў, аўтар піша пра яго наступнае:

“ - ... Пачытаць! Чаму б і не? А што б можна было, да прыкладу? Толькі ўжо, калі ласка, “Свяшчэнны прытон” [твор Лео Таксіля – І.Р.] мне не райце. А то адзін тут нядаўна мкнуўся гэтую паскудную чытанку падсунуць – не атрымалася. – твар айца Леаніда вузее, накрываецца плямамі абурэння. – Уяўляеце, святару такую, прабачце, лухту, дзе пра кляштарныя памыйніцы, поўныя шкільтаў немаўлят, ды пра святарскія і сястрынскія шалы прапанаваць для чытання – як можна? Не чытаў і чытаць гэткае бздур не збіраюся...

...- Як не чыталі, то адкуль жа ведаеце тады, што ўсё там пададзенае, як вы кажаце, - бздур?

- Адкуль? Распавядалі мне, - вяртаецца паглядам да мабільніка айцец Леанід і, не жадаючы, мусіць, працягваць размову на такую слізкую, як для святара, тэму, імклівым ценем знікае ў калідорчыку паміж бібліятэкай і падсобным памяшканнем” [1, с. 253–254].

Падобны пісьменніцкі ход дае магчымасць чытачу самому стварыць для сябе вобраз гэтага героя, абапіраючыся на такія пададзеныя факты. Аўтар не акцэнтуюе ўвагу на ўнутраным свеце чалавека-творцы, не спрабуе шматгранна і ўсебакова апісаць яго памкненні, прычыны і матывацыю творчых дзеянняў.

Калі спрабаваць стварыць карціну сучаснай беларускай літаратуры або літаратуры ўвогуле, зыходзячы з пададзенага Ф. Сіўко ў аповесці, то яна не атрымаецца аб’ектыўнай, бо аўтар не праследаваў мэту паказу літаратуры як яна ёсць. Увогуле, металітаратурныя разважанні ў творы, хоць і прадстаўлены ярка і тэндэнцыйна, але сустракаюцца не надта часта і не нясуць ў сабе скіраванасці на канкрэтнае адлюстраванне літаратуры і апісанне яе з’яў і працэсаў.

Заклучэнне. У аповесці “Плебейскія гульні” нельга паўнаўвасаправадзіць і аб’ектыўна вызначыць адносіны аўтара да беларускай літаратуры і літаратуры ўвогуле, таму што трэба ўлічваць спецыфіку асноўнай тэматыкі твора, паводле якой Франц Сіўко пазбягае закранання ўсіх аспектаў літаратурнай творчасці, наўмысна прадстаўляючы яе ў негатыўна афарбаваным святле.

1. Сіўко, Ф. І. Плебейскія гульні / Ф. І. Сіўко. – Вільнюс: Логвінаў, 2015. – 216 с.

2. Кісліцына, Г. М. Культурны градыент: ідэі, маніфесты, кірункі беларускай літаратуры на мяжы XX – XXI стагоддзяў / Г. М. Кісліцына; Нацыянальная акадэмія навук Беларусі; Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі – Мінск: Права і эканоміка, – 2015. – 345 с.